

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrsko kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 24.

V Ljubljani, dne 15. junija 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tiščoča se lista: **Uredništvo „Rdečega Prapora“**, Ljubljana.

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravištvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Frančiškanske ulice štev. 8/I.

Nabrusite orožje!

Resen čas zahteva resno besedo, kajti skoraj ni dvoma, da bode moralo v kratkem času slediti resno dejanje. Tudi največji optimist si ne more več zatajevati resnice, da je volilna reforma v nevarnosti in da je ne bode moglo rešiti nič drugega, kakor odločen, nevstrašen nastop delavstva.

Tretja vlada se peča z volilno reformo. Baron Gautsch se je priznal k splošni in enaki volilni pravici v težki uri, ko je od vzhoda sem žugal vihar, žugajoč podreti ne le na Ruskem, temveč po neznanih širjavah stare zgradbe in razpršiti celo kopo starih idej in uredb. Na Ogrskem je nastal kaotičen položaj, iz katerega generalna vlada sama ni našla druge poti, kakor preuredbo parlamenta in razširjenje političnih pravic med široke vrste prebivalstva. V Avstriji se je kakor pod elementarnimi udarci groma zbudilo delavstvo in z nepričakovano vulkanično močjo je vzdignilo svoj prapor za davno zahtevane politične pravice. Baron Gautsch, ki sicer pač ni bil najbistroumnejši državnik, je moral iz vseh teh znamenj izpoznati, da bije tudi za Avstrijo odločilna ura in da je demokratiziranje parlamenta edino sredstvo, ki zamore rešiti državo iz smrtočivega močvirja. Pred-

ložil je parlamentu svoj načrt volilne reforme in od tistega trenutka, ko je položil svoj elaborat na mizo zbornice, je deloval zanj — to se mora priznati — dosledno in energično. Važni čas je poostiril tudi njegov vid in okrepčal njegove moči. Toda besnega zaganjanja sovražnikov splošne in enake volilne pravice ni mogel ukrotiti; postal je žrtev zakonitih intrig in padel je.

Prišel je princ Hohenlohe, nedvomno prepričan pristaš splošne in enake volilne pravice. Njemu je verjeti, da bi bil zastavil vso svojo energijo za to delo in da bi bil z železno voljo premagal ovire, ki so jih javno in tajno delali nasprotniki, ako bi bil prišel v situacijo, ki bi bila dovolila, da bi navezal svoj obstanek samo na volilno reformo. Njemu je ogrsko vprašanje postavilo nogo in nad njo se je izpodtaknil. Odstopil je in prvi je dal primer, kako ima avstrijski ministrski predsednik varovati avstrijske zadeve.

Na njegovem mestu stoji sedaj baron Beck, politično neznan človek, ki ga je bilo treba sprejeti brez predsodkov, pa počakati na njegova dejanja. Sestavil je vlado, ki pomeni prvi poskus parlamentariziranja in skoraj je bilo v tem dejstvu videti nekaj garancije za uspešno izvedbo volilne reforme. Čehi, Nemci, Poljaki — največji narodi te države, med katerimi so bila tudi največja nesoglasja glede tehničnega dela volilne reforme, so zastopani v novem ministrstvu in logika pravi, da se morejo taki elementi le tedaj združiti za skupno vladanje, ako so se zedinili v najvažnejših aktualnih vprašanjih, med katerimi zavzema volilna reforma brez vsake fraze prvo mesto. Le, da je logika faktor, ki nima absolutne vlade v avstrijski politiki, v kateri je postalo hazardiranje za nekako tradicionalno.

vek. Na tako smrt v ognju je bila obsojena tudi slamnjača iz kuharičine postelje. Poprej pa je hotel župnik še pogledati, ali ni škoda slame. Za steljo v kravjem hlevu bi se jo bilo morda še lahko porabilo. A, ko so začele njegove roke preiskovati po slami, so začutile reči, ki so morale biti vse kaj drugega, kakor slama brez vrednosti. Najprvo je izvlekel staro nogavico, ki pa ni bila prazna, temveč napolnjena, težka in zavezana. Ne da bi bil mogel župnik prepričati, je Micika odvezala trak, po mizi in po tleh pa so se raztrkljali srebrnjaki vsake vrste.

Micika je v strahu zakričala in s tresočimi rokami je iskala po tleh raztresene tolarje in forinte. Toliko denarja naenkrat še ni videla v celem življenju. Plašno je pazil župnik na njene iščoše prste, da se ji ne bi obesil kak forint za nohte. „Glej, Micika, to je svet denar, ta pripada cerkvi!“ Te

V tem se je vlada predstavila državnemu zboru. Baron Beck je razvil svoj program. Govoril je v prvi vrsti o avstro-ogrskem razmerju. Tega mu ni bilo mogoče zameriti, kajti afera med avstrijsko in ogrsko vlado je pravzaprav poklicala njegov kabinet v življenje in je dala povod skromnemu parlamentariziranju ministrstva. S človeškega stališča je umevno, da je hotel najprvo povedati to, o čemur je bil lahko a priori prepričan, da najde v zbornici simpatičen odmev. Pred kratkimi dnevi so pokazale takorekoč vse stranke v parlamentu za Avstrijo čisto nenavadno, skoraj zagonetno solidarnost v odboju madjarske prepotence in ministrski predsednik, ki stopi pred tako zbornico s slovesno obljubo, da bode brezobzirno varoval avstrijske interese, je lahko s popolno sigurnostjo računal na uspeh. Govoril je potem o podražavljenju železnice in o kanalih in o obrtni reformi, o rečeh, ki so gotovo važne, ki pa v sedanjem času pač ne stoje na čelu političnega interesa. Potem šele se je zmenil o volilni preosnovi. Ali je zanjo navdušen ali ne, tega ni bilo posneti iz njegovih besed, pa nam to vprašanje tudi ne dela preglastic. Ali je minister temperamenten ali ne, to nas ne skrbi veliko; važno je le, da vestno in temeljito izpolnjuje svoje dolžnosti. Toliko so pa pač njegove besede pomenile, da izpoznava vso resnost volilne preosnove in da ima voljo, vložiti vse svoje moči v realiziranje te nujnosti. Zelo pravilno je opozarjal, da je volilna reforma predpogoj za razvozlanje avstro-ogrskega konflikta in za rešitev narodnega vprašanja.

Dotod bi bilo vse še dobro; ali dotod je bilo slišati same besede. Važnejše pa je dejanje in tega potrebuje ljudstvo, ki je sli-

pametne besede so prišle Miciki na misel. „A ta lepi pruski tolar ti vendar darujem, toda nikomur ne smeš povedati ničesar o tem svetem cerkvenem denarju, kajti drugače bi morala povrniti tudi tolar. Pojdi, pa ga dobro shrani, da ti ga ne ukradejo; niti misliti si ne moraš, kako hudobni ljudje so na svetu. Pojdi, pojdi; glej, dam ti še desetico, zanj si lahko kupiš pri krčmarju vrček piva. Toda pojdi takoj in pivo popij kar v gostilni. A kakor sem dejal: Ne govori z nikomur o cerkvenem denarju, zakaj drugače bi morala povrniti tolar.“

S temi besedami je porinil iz sobe dekle, ki je bilo vse srečno, vrata pa je zaklenil. Kuharica pa je imela dve nogi, zato je iskal župnik po slamnjači še drugo nogavico. Ali čeravno je hodila zvesta duša samo po dveh nogah, so bile celo tri s srebrnjaki napolnjene nogavice skrite v slami. Škoda, da jo je smrt tako hitro zatekla,

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.
Dalje.

Žalosten je sedel po pogrebem opraviilu župnik v jedilnici. Pred njim sta bila dva krožnika z novčiči od daritve, zraven pa steklenica vina. Glavne stvari pa ni bilo, dobre, zveste duše, na katero bi se bil lahko oslanjal in zanašal.

Žalosti pa sledi vedno veselje, in tokrat je prišlo že po eni uri. Pojavilo pa se ni gospodu župniku morda v podobi nove kuharice, temveč čudež je deloval kakor povsem navadna slamnjača.

Po deželi je splošna navada, da se sežge pred vasjo slamnjačo, na kateri je umrl člo-

salo že toliko lepih besed, da jih je do grla sito. Z besedami se je ministrski predsednik zavezal in po pravici se sedaj od njega zahteva delo. Seveda ne le od njega, temveč od celotne vlade, od strank, ki so zastopane v kabinetu, od državnega zbora sploh.

Delo pa — no, delo ni v redu. Pri prvi priložnosti, ki se je ponudila, ni pokazala nova vlada skoraj nič enerģije. V odseku za volilno reformo so njeni nasprotniki začeli zavlačiti stvar in visoka vlada ni ganila niti z mazincem, da bi preprečila ta očitni namen.

Oo 28. novembra, ko je na Dunaju defilovalo 250.000 delavcev pred parlamentom, ko je počivalo delo po vseh večjih mestih in industrialnih krajih v Avstriji, ko so proletarci vseh narodov pokazali mogočno, vzorno solidarnost, ko je Gautscheva vlada obljubila, da predloži načrt volilne reforme na podlagi splošne in enake volilne pravice, pa do današnjega dneva se ni zgodilo nič, kar bi zagotovilo, da postane nov volilni red zakon pred razpustom državnega zbora. Od februarja, ko je Gautsch predložil svoj izdelani načrt, se ni pomaknila zadeva niti za korak pozitivno naprej.

Sedaj pa mora izginiti vsaki dvom, da je v zbornici in v odseku močna struja, ki tega sicer za nobeno ceno noče priznati, ki pa ima brezdvomno namen, zavleči celo reformo tako daleč, da bi postala rešitev v sedanjem državnem zboru nemogoča in da bi se moralo razpisati nove volitve zopet na podlagi dosedanjega volilnega reda. In v novem državnem zboru bi začela ljubezniva igra zopet lahko iznova.

Na seji odseka od petka so se te mahinacije čisto jasno razkrile. Da napenja vsemški komedijant Franko Stein vse strune v nadi, da na kak način prepreči reformo, ni nič novega, pa tudi nič ne pomeni. Njegova strančica ne pride niti po svojem številu, niti po svoji važnosti v poštev. Mladi gospod je hotel s porabo izjave ministrskega predsednika obnoviti že končano generalno debato. To se mu ni posrečilo. Ali zastopniki drugih strank so nakopali na se resno pregreho, da so preprečili pospešitev posvetovanja brez vsake potrebe. Po zadnjem Hohenlohovem predlogu bi se število mandatom povečalo na 495 in nove mandate bi se razdelilo na razne dežele. Ker material glede tega za Česko in Moravsko še ni bil pripravljen, je predlagal dr. Adler, naj se začne medtem posvetovanje o Galiciji, in ko to Abrahamowiszu ni bilo všeč, je nasvetoval, naj se začne z Dalmacijo. Ali večina, ki ima sicer glede formalnosti jako široko vest, je bila naenkrat vsa v ognju za alfabetični red ter je zahtevala na vsak način, naj se začne s Česko, dasiravno ni čisto

nobenega pametnega razloga, zakaj se ne bi moglo ravno tako začeti s katerokoli drugo deželo. In ko sta Adler in Kramar predlagala, naj bode prihodnja seja v ponedeljek, je tudi ta predlog propadel. Dasiravno je čas tako kratek, da je treba izrabiti vsako uro, se vendar žrtvuje dragocene dneve, brez vsakega vzroka, le zato, ker. hočejo nekateri gospodje lenobo pasti in še bolj zato, ker bi se na ta način res stvar najlože zavleklo. Za odgovor se je so glasovali tudi zastopniki takih strank, ki javno neprenehoma naglašajo, da so zavzete za volilno reformo.

Nevarnost je očitna. Čas, ki je za rešitev volilne reforme sploh še na razpolago, se približuje koncu. Sedaj smo v sredi junija. Poleg nedelj ima ta mesec še dva praznika in dobro je znano, da so gospodje poslanci navajeni, ob takih priložnostih napraviti vselej nekoliko dni počitnic. Delegacije so zbrane in vsled tega se bode število sej državnega zbora precej skrcilo. Na dnevnem redu je poddržavljenje železnic, v razpravi je obrtna reforma in kvaliteta velikega števila poslancev obljubljuje, da ne bode pri tisti priložnosti ne konca ne kraja vrsti govornikov. Vlada potrebuje tudi na vsak način proračunski provizorij, kajti parlamentarično ministrstvo se ne more poslužiti § 14.

Če bi imela zbornica dobro voljo, bi pri vsem tem še lahko rešila volilno reformo; ali ravno te volje ni in to provzrokuje največji sum med delavstvom. Kadar pride vročina, gre avstrijski parlament na počitnice, pa če bi pokali vsi stebri države in letos bodo tem bolj počitka željni, ker se pojdejo hladit s sladkim upanjem, da ne bode po novem sestanku niti trenutka časa za volilno reformo.

Ali naj delavstvo mirno gleda, kako se ga hoče zopet smehljaje in dobrikaje peljati na led? Ako sedanja zbornica ne sklene volilne reforme, tedaj je stvar pokopana za dolgo vrsto let in če bi bilo tudi kaj garancije, da vpelje nova zbornica splošno in enako volilno pravico, bi bila vendar v najboljšem slučaju cela legislativna perioda izgubljena in kaj se tekom takih let še lahko zgodi, tega ne more prorokovati nihče.

Delavstvo torej nima časa, da bi še čakalo. Potrpežljivosti je bilo dovolj. Niti govoriti nočemo o dolgih desetletjih, odkar se je delavstvo v Avstriji začelo bojevati za splošno in enako volilno pravico. Ali od lanskega leta, ko se je vnel najnovejši boj, pa do danes, je bilo toliko potrpljenja, da je marsikdo že začel dvomiti o resni volji proletariata. In morda zajemajo sovražniki politične enakosti ravno iz rezervarja te dolgotrajne potrpežljivosti svoj pogum, pa upajo,

da bodo tako duševno utrudili delavstvo. Lastniki privilegij, ki so vedno drugače govorili, nego so mislili, menijo, da je tudi pri delavcih taka navada in ne verujejo več v odločnost parlamentarnih mas. To je obžalovanja vredno dejstvo, kajti, kar smo naglašali od vsega začetka, to priznavamo tudi danes: Bilo bi nam tisočkrat ljubše, ako bi se izvršilo moderniziranje države brez večjih žrtev, kakor šele po težkem, dragocenem boju. Ali danes nam peša vera, da bi bila taka dosega še mogoča. Danes ni mogoče zaupati ne strankam, ne vladi, danes je čas, da se pripravi delavstvo z vso resnobo na odločilen boj.

Splošna in enaka volilna pravica je življenska potreba zavednega proletariata. Brez te pravice ne more delavstvo politično napredovati, ne more se razvijati, ne more si zagotoviti najskromnejših uspehov svojega gospodarskega boja. Britke izkušnje nas uče, da je parlament privilegirancev vseskozi nezmožen za rešitev narodnega vprašanja, ki razjeda državo in ovira tudi delavstvo v njegovem razvoju. Reforma tiskovnega zakona, moderniziranje kazenskega prava, razširjenje zborovalne in društvene pravice, znižanje vojaške službe se ne pomakne v tem parlamentu niti za korak naprej. Socialnim reformam delakurialni državni zbor samo ovire in že deset let se ni izvršilo nobeno legislativno delo, ki bi zaslužilo ime socialne preosnove. To so dosti jasna znamenja, da nimajo delavci niti upanja na najbolj malenkostno izboljšanje svojega položaja, dokler ne dobi Avstrija ljudskega parlamenta. Delavci pa niso fatalisti, ki bi se jim ljubilo, čakati s prekriženimi rokami na nove binkosti, ko razsvetli novi sveti duh avstrijske državnike in parlamentarce ter jih navdahne z modernimi idejami. Sedaj je volilna reforma na dnevnem redu in sedaj mora biti rešena.

Vsaka ura je važna. Še nekoliko intrig in čas bode sploh prekratek. Tako daleč ne sme priti, to morajo delavci preprečiti na vsak način. Zatorej nabrusite orožje in bodite vsak hip pripravljeni, da se Vam da signal za odločilen boj. Da bode neizogiben, o tem skoraj ni več dvoma.

Zaveden delavec in prijatelj delavstva ne pije Koslerjevega piva!

Nad to resnico jezen, da bi počil, je pil dalje, in glej: Vino mu je podalo tudi jasnost.

„Ej, odkod pa ima dobra, zvesta duša ves denar? Odkod? Mar je kaj podedovala? Ali je kaj zadela? Ali prihranila?“ Nikoli mu ni odkritosrčna duša povedala kaj takega. Odkod torej denar? Ali je morda ukraden? Seveda je ukraden — in komu? Ej, komu drugemu, kakor njemu? Da, tako je! Ta babnica na pokopališču ga je okradla in goljufala na vseh straneh. Drugače ni mogoče, sicer bi bilo njegovih stotisoč že davno polnih. Denar iz slamnjače te ženščine je torej njegov; pred Bogom in pred ljudmi mora biti njegova lastnina. Drugače ne more biti, nikakor ne drugače. Ako bi bilo drugače, bi izročil vse do zadnjega vinarja opravičenim dedičem. On ne potrebuje nobenega nepoštenega novčiča. Duhovnik je, povsem pošten in ne mara krivičnega denarja. On ni tak, kakor ta goljufivka, ki se bode sedaj v peklu pekla za svoje hudobije. Prav ji je.

Dalje prih.

sicer bi bile prišle nogavice tekom let tudi še na par.

Kakor srečen kopač zakladov je brskal župnik po slami, dokler ni bilo zadnje stebelce na velikem kupu natančno preiskano. Nogavic s srebrom sicer ni bilo več, pač pa je našel še cel kupček hranilničnih knjig. Rad bi bil pogledal, koliko je bilo zapisanega v njih, a ravnokar je slišal ključavnico hišnih vrat. Micika je torej zapustila hišo, zrak je bil čist. Vtaknil je hranilnične knjige v žepe — v enega njih ni spravil — polne nogavice pa je vzel v naročje kakor mati ljubljenega otroka. Potem je malce odprl vrata. Veža je bila prazna, nihče ga ni mogel videti. Kmalu je bil z zakladom v svoji sobi.

Popoldan je imel dosti dela. Pot mu je oblival čelo, prsti so mu bili kar črni od preštevanja, v glavi mu je gorelo vsled računanja, končno je moral celo prižgati svečo. Niti k večerji ni šel, tako važno se mu je zdelo, izvedeti, koliko iznaša njegova dedščina. Končno je ime rezultat. Bilo je ravno

14.634 forintov in 47 novčičev, ako je računal vrednost srebra po ačiji 109, kakor je bilo v njegovem časopisu in če je vzel za hranilne vloge obrestne obresti do tega srečnega dne. Da, obrestno obrestne račune je znal gospod župnik Schuster; v njih se je izuril pri preračunavanju svojega lastnega denarja. Sedaj pa je zaprl najdeni zaklad v železno okovano skrinjo, v kateri so bili tudi dolgoletni sadovi njegovega mučnega dušebrižja. Notri v skrinji je bila sedaj tiha, a odlična poroka, pri kateri sta se oba zaklada ravno tako združila, kakor v njegovi glavi, kjer sta skupno poskočila čez višino 100.000 forintov.

Po tako lepem računu si je danes že lahko privoščil dvojni večerni napitek. „In vino veritas — v vinu je resnica,“ je pel pred mnogimi leti; in res je zbudilo vino tudi sedaj v njegovi vesti resnico in poštenost. „Tega denarja ne smeš pridržati. Ona ima uboge sorodnike, torej ni tvoj. Župnik kot tat — to bi bilo kaj za liberalne časopise.“

Iz stranke.

Sodrug! Delavci in delavke!

Delo volilne reforme zadržuje v odseku tihotapska, a ne manj vidljiva obstrukcija. Sovražniki volilne pravice nočejo, da bi odsek deloval. Zdi se, kakor bi mislili, da so se delavci vdali v to, da mirno, potrpežljivo in brez boja prenesejo preprečenje volilne reforme. Vedno bolj verjetno postaja, da bomo prisiljeni, dokazati, da je nasprotno resnično.

Delavci! Lahko ste mirni glede tega, da imajo Vaši zaupniki odprte oči in da ne bodo dovolili, da pozabite na pravi trenotek. Videti je žal, da ne pojde brez velikih žrtev. Da jih kolikor mogoče zmanjšamo, je ena naših najvažnejših dolžnosti. Zato je zastopstvo stranke sklenilo, izvesti najprvo svarilo in le v slučaju najskrajnejše potrebe odrediti generalno stavko.

Zato nastopi, ako pojdejo stvari dalje, kakor doslej, v najbližnjih tednih tridnevni počitek dela

na Dunaju — samo na Dunaju.

Dunaj je središče Avstrije; tukaj imajo delavci dolžnost, da se postavijo na čelo.

Delavce vseh strok in vseh dežel izven Dunaja se poziva s tem, naj ne vstopijo pod nobenim pogojem v splošno stavko, dokler ne da kompetentna instances za to znamenja, pa naj se zgodi na Dunaju karkoli. To prvo in zadnje pretilno svarilo naj izreče samo dunajsko delavstvo.

Ako se bodo gospodje v odseku za volilno reformo branili dela, da bi s tem preprečili pravico ljudstva, bodo delavci zapustili delo, da osvoje pravico ljudstva. Videli bomo, kdo bode dlje vztrajal.

Čas dunajske stavke in vse drugo bode pravočasno razglašeno. Današnje predbežno naznanilo naj služi glavno namenu, da pojasni sodrugom po deželah, da ostanejo ob času dunajske stavke mirni in da s strogo disciplino pazijo na to, da se izven Dunaja za sedaj dalje dela.

Sodrug! Brzdajte svojo nepotrpežljivost in počakajte mirno, da pride vrsta na Vas. Dunajskim delavcem ni treba reči danes besedice pregovarjanja. Žrtev polovičnega delavnega tedna bodo drage volje doprinesli in v polni meri bodo izvršili svojo bojno dolžnost; o tem smo prepričani.

Avstrijski delavci se ne bodo dali z umazanimi spletkarijami ogoljufati za svojo pravico.

Naj trpi krona, da nasprotuje mala tolpa junckerjev, advokatov in politično zhumpanih proletarcev njeni volji, ki je topot enaka volji in pravici ljudstva; naj vlada gleda, da se ovira namen njenih lepih besed in zagotovil; delavci se ne bodo vклонili privilegirani sodrugi, temveč se bodo za splošno, enako, direktno in tajno volilno pravico borili z vsami sredstvi in do skrajnosti.

Sodrug! Sedaj veste, kaj najprej pričakujemo od vas.

Storite svojo dolžnost!

Za skupno eksekutivo: Skaret, Nemec, Daszynski; za jugoslovansko eksekutivo: Kristan; za državno strokovno komisijo: Hueber; za socialno-demokratsko zvezo v državnem zboru:

Pernerstorfer.

Skupna eksekutiva je na svoji zadnji seji v soboto, dne 9. junija sklenila: Z ozirom na politični položaj in zlasti na brezvestno zavlačanje volilne reforme v odseku je v sredo, 13. t. m. zvečer na Dunaju plenarna seja skupne eksekutive; v četrtek, 14. t. m. je konferenca političnih in strokovnih zaupnikov iz cele dr-

žave ter vseh socialno-demokratskih poslancev.

Na sejo skupne eksekutive na Dunaj se je odpeljal njen član sodrug Ethin Kristan, ki bode tudi na konferenci zastopal izvrševalni odbor jugoslovanske socialno-demokratske stranke. Vrhutega ima za konferenco tudi mandat rudarjev zagorskega okraja.

Ljubljanske zaupnike, ki se niso dobili vabila za lokalno konferenco, ki bode v nedeljo, 17. t. m., opozarjamo še enkrat, naj se pravočasno oglasijo zanje.

Politični odsevi.

Politične bedarije.

Krščanski socialci, stranka organizirane politične ignorance in absurdnosti, so priredili na Dunaju demonstracijo, ki jo je prišteti največjim političnim bedastostim, kar se jih je v tej bedastoč bogati Avstriji zadnji čas primerilo. Najnovejši avstro-ogrski konflikt, ki je zahteval žrtev Hohenlohevega portfelja, daje za razburjanje ljudskih strasti mnogo priložnosti in zato je skoraj naravno, da so demagogi kakor Lueger, Liechtenstein i. t. d. morali porabiti priliko, za osveženje svoje povenjene popularnosti. Demagogom je o avstro-ogrskem konfliktu kaj lahko govoriti, ker je stvar komplicirana, malokdo pozna celo snov, malo jih je, ki bi razumeli bistvo cele zadeve in v taki situaciji je fraza jako hvaležno sredstvo. Kdor zna malce nabrusiti jezik, psovati, metati kolofonijske strele, je zagotovljen, da doseže pri nevednežih velik uspeh. V tem pa tiči stremenje vse krščansko-socialne politike; zunanji uspeh jim je toliko vreden, kakor mana iz nebes.

Položaj je bil torej ugoden in demagogi so ga izrabili. Sklicali so na dunaj-kem rotovžu ljudski shod, katerega se je udeležilo 8 do 10 tisoč dunajskih branjevskih filistrov. Lueger se je pazno čuval, da ne bi razložil ljudem bistva avstro-ogrškega konflikta, zato pa je vezal avstrijske otrobe, da se je kar kadilo, obenem pa je blatil »Judes-Madžare«, kakor da žive onkraj Litve sami razbojniki in rokovnjači. Posledice, ki jih je hinavska svojat pričakovala, niso izostale. Masa se je zvalila izpred rotovža v »Bankgasse«, kjer je palača ogrskega ministrstva in kjer je ravno zborevala ogrsko-hrvatska delegacija in je tam uprizorila prava pouličnjsko demonstracijo. Proti oknom ogrske palače je letelo kamenje, blato, konjski odpadki, in ko se je prikazalo nekoliko ljudi, celo noži. Skrajna surovost, katero vzgaja krščanski socializem z nepopisno ljubeznijo, je slavila pobalinski triumf v središču države. Preden se je policiji posrečilo, razgnati razgrajče, so imeli toliko časa, da so pobili razne šipe in ranili nekoliko ljudi. Proti dostojno manifestujočim socialnim demokratom ima dunajska policija vedno več korajže, kakor proti svojim ljubljnim antisemitom.

Po končani demonstraciji sta odšla minister za notranje zadeve Bienerth in za njim ministrski predsednik Beck v ogrsko ministrstvo, kjer sta izrekla svoje obžalovanje zaradi dogodkov in sta obljubila, da se nikoli več ne zgodi kaj takega. Antisemitje pa so šli medtem demonstrirati indirektno proti cesarju; pred Belvederjem, ki je last prestolonaslednika Franca Ferdinanda, so namreč peli avstrijsko himno. Vsled teh izgrediv bode baje predsednik dunajskega policijskega ravnateljstva Habrda vpokojen in na njegovo mesto pride dvorni svetnik Friebeis, ki je znan iz časa, ko je kot vladni komesar vodil opravke dunajske občine, preden je bil Strobach izvoljen za župana.

Zastopali smo od nekdaj načelo, da ima vsakdo pravico, izražati svoje mnenje, torej tudi demonstrirati, kolikor mu se poljubi. To pravico se mora seveda priznati tudi tepcem in s te strani ne bi bilo ugovarjati antisemični demonstraciji. Razume se le, da je med demonstracijo in rokovnjastvom razlika. Ali

brez obzira na to mora imeti tudi vsakdo pravico, izreči svoje mnenje o demonstraciji in v tem slučaju je treba povedati, da je bilo to, kar se je zgodilo, sila bedasto.

Avstrija ima z Ogrsko svoje račune in če stremi druga po samostalnosti, je to vse-kakor simpatično stremljenje, kar pa se tiče kupčijskih opravkov med obema državama polovicama, je stvar avstrijske vlade in avstrijskega parlamenta, skrbeti za varstvo avstrijskih interesov, ogrskim faktorjem pa ni za-meriti, da hočejo do skrajnosti varovati ogrske interese. Demonstracija proti ogrski delegaciji, ki zboruje letos na Dunaju, je bila pa tudi s stališča narodne pristojnosti neotesanost in če se od dunajskih sumperjev, ki so demonstrirali, ne more pričakovati več izobrazbe in uljudnosti, bi se je smelo pač zahtevati od ljudi kakor Lueger, ki je župan največjega mesta v državi, od Liechtensteina, ki je princ, i. t. d. Svojega nizkotno-demagoškega značaja niso mogli ti ljudje z ničemer bolj eklatantno dokazati, kakor s prireditvijo te glupe demonstracije.

Toda pri vsem nas zanima neka druga stvar. Današnji »Slovenec« prinaša o tej komediji poročilo, ki je pisano tako simpatično, da ne manjka nič drugega, kakor direktna pohvala. Da se slovensko klerikalno trobilo ne upa postaviti po robu Luegerju in Liechtensteinu, da je slovenska klerikalna stranka samo nesamostojna podružnica splošne avstrijske klerikalno-krščansko-socialne mešanice, so stare stvari. Ali ta nastop za dunajsko avstriakantovsko burko je tako predrzen, da mora imeti list, ki tako piše, svoje čitatelje za same bebee.

Vodilni model Luegerjevega riganja na rotovžu je bil: Avstrija! In kdor pozna tega patentiranega črno-rumenega patriota, mora vedeti, kaj pomeni ime »Avstrija« v njegovih ustih. Čudni terminološki nedostaki silijo sicer vsakega človeka, da se včas poslužuje tega izraza. Ali dočim je beseda »Avstrija« za drugega lahko nadomestilo dolgih opisov, sinonim za skupnost dežel tostran Litve, pomeni »Avstrija« na Luegerjevem jeziku predmarčno preteklost, skrajno centralizacijo, vesoljnost črno-rumene zastave. Lueger in njegovi trabanti so sovražniki dualizma; ali ne zato, ker bi radi imeli naprednejšo, svobodnejšo organizacijo narodov habsburske monarhije, temveč ker bi radi restavrirali staro Avstrijo, v kateri izgine vsaka samostalnost in individualnost narodov. In takim težnjam ponuja »slovenski« »Slovenec« svoje žurnalistične službe, v take tire hoče klerikalna stranka zapeljati slovenski narod!

Dualistična oblika danes še obstoji in gospodarski interesi dežel in narodov se morajo hočeš nočeš še ravnati po tej formi. S tega gledišča je umevna solidarnost vseh avstrijskih narodov Avstrije v obrambi skupnih gospodarskih interesov. Ali politična donkihoterija, ki se izraža v blaznih napadih na Ogrsko, je posebno absurdna za Slovence, katerih bodočnost nima prav nič skupnega z Luegerjevskim pojmom Avstrije in list, ki se — kakor »Slovenec« — širokousti, da je bila njegova stranka edina, ki se je praktično zavzela za idejo jugoslovanstva, razkriva s tako avstriakantovščino naravnost brezprimerno hinavščino. Slovenci, misleci na svojo bodočnost, nimajo nobenega povoda, vstvarjati si sovražnike onkraj Litve. Tudi mi se ne navdušujemo za Franca Košuta, za Polonyija in podobne mediokritete — pri čemur bodi le in paranthesis omenjeno, da je bil Lajoš Košut nekaj drugega, kakor njegov sinček Ferenc in da se Lajošu nikakor ne more odrekati čistega, velikega zgodovinskega pomena —; toda Košut, Apponyi, Zichy, Barabas e tutti quanti niso Ogrsko, kakor Šušteršič, Šuklje, Lampe, Štefe i. t. d. niso Slovenstvo.

Če streljajo dunajski antisemitje kozle — in kaj je končno tistih 8 do 10 tisoč svobodoumežev za mesto kakor Dunaj, — nosijo sami odgovornost zanje. »Slovenec« pa bi rad Slovence spravil v situacijo, za katero

ne more noben pošten slovenski političar prevzeti odgovornosti in greh, ki bi ga s tem storili, bi se v dogledni bodočnosti krvavo maščeval nad nami. Ako bi imeli naši klerikanci le izpremenjeno razmerje med Madjari in Hrvati pred očmi, bi jim morala vest povedati, da je njih luegeriansko početje s političnega stališča hudodelsko. Seyeda, za to se ni slovenska trabantovska garda Rima nikoli zmenila. Tem nujnejše je potrebno, pravočasno protestirati proti takim mahinacijam ter pokazati narodu, v kakšno bodočnost ga vodi klerikalizem.

Skupni avstro-ogrski proračun, ki je bil predložen delegacijam, je zopet masten. Moloh militarizma kaže zopet svoje ostre zobe in potrjuje, da ni nikoli sit. Čiste zahteve (odštevši lastne dohodke) znašajo:

Redna potreba	331,813.316 K
Izvenredna potreba	14,907.046 »
Okupacijska potreba	7,583.000 »
Refundacijska potreba	27,079.000 »
Obrok 353 milionskega kredita za vojsko	49,000.000 »
» mornarico	26 300.000 »
Nakladna potreba za 1905	5,478.577 »
» » » 1904	73.587 »
Skupaj	462,234.526 K

Od že dovoljenih 353 milionov za vojne potrebe ostane še za prihodnje leto

za topove	80,000.000 K
» mornarico	19,480.000 »

Dovoliti je toraj še 99,480.000 K

Ko je vojna uprava zahtevala svoj ogromni kredit za kanone in barke, se je hotelo ljudstvu dopovedati, da to ne pojde iz njegovega žepa in sukalo se je celo stvar na vse strani, da je bilo končno videti, kakor da bi prišlo to vse nekako zastonj. Mili avstrijski delegatje so si res dali pred dvema letoma vse dopovedati, kar je militarizem hotel, čeravno vsak otrok razume, da denar ne more priti od nikoder, kakor iz žepov ljudstva in da je vseeno, ali se ga izvleči pod enim, ali pod drugim naslovom. Ali ljudem, ki so pred sabljo tako ponižni, kakor avstrijski »ljudski zastopniki«, se lahko producira vsak hokuspokus. In tako se je tedaj zgodilo sledeče: Vojna uprava je rekla, da potrebuje 165 milionov za nove topove, 67 milionov za razno vojno upravo, za izgotavljanje ladij in za mornarico sploh pa 120,956.000 kron, torej skupaj 353 milionov. Od tega je zahtevala v proračunu za leto 1905 (in je seveda tudi dobila) 153,176.000 kron. Da dobi tem lažje dovoljenje za celo svoto, je izumela uprava takozvano »refundacijo«. To je šlo na sledeči način: Delegacija je dovolila 153 milionov, zato pa je vojna uprava refundirala (to je povrnila) obema finančnima upravama (avstrijski in ogrski) 27 milionov; to so bili tisti redni zneski, ki so kot svota znali izvenredno potrebo. Na ta način naj bi se dovoljevalo tudi ostanek. Vseh 353 milionov bi bilo dovoliti približno tekom treh let; tekom 25 let pa bi jih vojna uprava obema državama »refundirala«. Odkod pač? Vendar le od denarja, ki bi ga morale delegacije tekom 25 let dovoljevati, ljudstvo pa plačevati! To je po priliki tako, kakor če se pravi človeku: »Vzemi krono iz desnega žepa, pa jo deni v levi žep. — Vidiš, sedaj sem ti daroval krono, ker prej nisi imel v levem žepu ničesar.« Na prvi pogled je stvar neznansko smešna. Ali ljuba vojna uprava je znala narediti tako, da ni bila smešna, temveč zelo prebrisana. Refundacija je imela pred vsem namen, napraviti iluzijo, da pride tistih 353 milionov iz nekake čudežne dežele in da dobi militarizem svoje kanončke, barčice, mitraljeze i. t. d. kar zastonj, češ, teh 353 milionov (in povrh še prej dovoljenih 52, torej skupaj 405 milionov) prihranimo tekom 25 let. Toda logično je že vprašanje, od česa naj se prihrani ta kolosalni denar? 198 milionov se potrebuje za nove topove

in havbice; to je popolnoma nov izdatek, pri čemur toraj ni moči niti govoriti o prihranjenju. Ravno tako je z izdatki za upravo, za puške, za torpede i. t. d. Letošnji proračun pa pokazuje že čisto jasno, da je cela refundacija megla, ki ima namen, preprečiti jasen vpogled v celo računsko komedijo. Leta 1905 se je 27 milionov »refundiralo« obema državama; seveda jih je bilo treba najprej dovoliti. Letos pa proračun naravnost zahteva 27 milionov izrecno za refundacijo. Članek 1. v ta namen delegacijam predloženega predloga pravi brez ovinkov: »K proračunu za leto 1906 se dovoli sledeči kredit in sicer: Drugi obrok izvanredne potrebe za refundiranje obema državama 27,079.000 kron. To izvanredno zahtevo se razdeli med obe državi po kvotnem razmerju (članek 2.)« To se pravi: »27 milionov sem ti dolžan, daj mi jih, da ti jih lahko povrnem. In potem sva kvit.« Kje je tukaj prihranek? Čemu ta pesek v oči?

Iz proračuna je popolnoma jasno, da zahteve za militarizem zopet naraščajo. Da se to razvidi, je treba samo primerjati potrebščine iz leta 1905 in 1906, kar daje sledečo sliko:

Vojska	1905	1906
redna potreba	282,259.143 K	285,784.000 K
izvenredna potr.	19,640.252 »	13,265.261 »
mornarica		
redna potreba	42,869.440 »	29,600.620 »
izvenredna potr.	8,156.970 »	1,296.790 »
	<u>352,925.805 K</u>	<u>329,946.671 K</u>

Od lanskega kredita je treba odbiti refundiranih 27,079.000 K, vsled česar ostane

325,246.805 K faktičnih izdatkov.

Tako je torej letošnja zahteva v resnici za 4,099.866 kron večja, kakor je bila lanska.

Niti trenotek ne dvomimo, da bodo avstrijski delegatje zopet mirne duše dovolili vse, kar se zahteva. Morda bode radi lepšega kdo malo jokal, da ljudstvo težko plačuje, ali vojni minister dobi svoje milione točno do zadnjega vinarja in to je glavna stvar. V državi, ki nima dosti šol, kjer uči telji stradajo, kjer razsaja polagratifus vsled lakote, od koder se izseljuje na stotisoče ljudi vsako leto v Ameriko, kjer ni denarja za starostno zavarovanje, kjer je socialna reforma pravljica iz devete dežele, je militarizem seveda najvažnejša stvar, ker nam je bilo vnovič zagotovljeno, da živimo z vsemi državami v najboljšem razmerju. Kdor spričo te militaristične nenasitnosti še ne izpozna, da je splošna volilna pravica prvi pogoj za to državo, ima neozdravljivo mreno na obeh očeh.

Cesar za volilno pravico. Pri vsprejemu članov avstrijske delegacije se je cesar **F r a n J o s i p** zopet zmenil o volilni pravici in sicer tako odločno, kakor še nikoli doslej. V pogovoru s českim delegatom drjem. **K r a m a r e m** je dejal: »**Volilno reformo se mora izvesti; nove volitve na podlagi starega volilnega reda so popolnoma izključene.**«

Razume se, da so vladarjeve besede obvezne tudi za vlado. Izza te cesarjeve izjave mora biti odpor sovražnikov volilne reforme res brezuspešen. Dokler je Avstrija monarhična država, je nemogoče, da bi taka slovesna izjava vladarja ostala brez dejanskega uspeha in m o r a se najti način, da se uresniči. Vsak konstitucionalno misleči človek bi moral obžalovati, če bi bilo treba nastopiti nenormalno pot, da se izvrši voljo vladarjevo, ki soglaša v tem vprašanju z voljo ljudstva. Ali če parlament nima dosti pameti, mora pripisati sam sebi, ako se ga potisne na stran. Na upor protireformnih strank ni niti misliti. V parlamentu lahko intrigrirajo; ali če zavlečejo stvar tako daleč, da jo bode treba rešiti brez parlamenta, se nimajo opirati na nikogar. Kar hoče krona, hoče tudi ljudstvo, sovražniki splošne volilne pravice pa so osamljeni in če bi v blaznosti pomislili res na kakov upor, bi prišli med dva kamna, ki me-

ljeta pač vsak po svoje, ki pa bi jih morala brezpogojno zmleti. **Situacija je torej jasnejša.**

Amnestija je bila prva beseda, katero je izrekla ruska дума, ko se je prvokrat zbrala v Peterburgu. V Avstriji prenaša na sto ljudi kazni zaradi svojega nastopa za volilno pravico, torej za stvar, katero si je tudi vlada že pristvojlila, za stvar, ki se krona sama zanjo zavzema. Zlasti na Češkem in v Galiciji so lani in še letos zaprli neskončno vrsto ljudi, ki niso zahtevali nič drugega, kakor to, kar zahteva tudi vlada in krona. Kaj mnogo je takih, ki so — v galiških razmerah ni to nič čudnega — sploh po nedolžnem prišli do svoje kazni, nekatere je le gorečnost zapegljala, da so prekoračili tisto strogo mejo, ki je določajo naši itak reakcionarni zakoni. In dasi ravno ima že tretja vlada volilno reformo na svojem programu, vendar še ni bilo slišati besedice o amnestiji. To je, kakor da bi morale tudi v tej stvari Avstrija zaostajati za Rusijo. Bilo bi nujno potrebno, da se sproži to vprašanje tudi v avstrijski zbornici.

Avstrijska delegacija je imela svojo prvo sejo v soboto, 9. t. m. Za predsednika je bil s 53 od 55 glasov izvoljen član gosposke zbornice knez **Ferdinand Lobkovic**. V svojem, sicer brezpomembnem govoru je naglašal, da ima delegacija nalogo, strogo varovati gospodarske interese avstrijske državne polovice. Za podpredsednika je bil s 27 glasovi izvoljen dr. **Sylvester**; 25 glasov je bilo odanih za **Abrahamowicza**. Minister za zunanje zadeve grof **Goluchowski** (ki je še vedno minister) je predložil skupni proračun za leto 1905 in 1906. Potem je bil voljen proračunski odsek, ki je volil drja. **Bohrzynskega** za načelnika in barona **Chlumezkega** za podnačelnika.

Grof Goluchowski je v ponedeljek razvil svoj ekspoze o zunanji politiki na seji ogrske delegacije. Kakor ponavadi je neizrečena pointa njegovih izjavanj ta, da je on velik diplomat in edina glavica, ki zna voditi zunanjo politiko avstro-ogrsk države. Omenjal je, da so dogodki zadnjih let povzročili večkrat strah in skrb, kar je znano brez Goluchowskega, ki resnično nima nobene zasluge za to, da je n. pr. rusko-japonska vojna končana, da ni prišlo do vojne izmed Francije in Nemčije, da razni konflikti niso imeli posledic za našo državo i. t. d. Govoril je o trozvezi reči, ki se jih je že pogosto slišalo, ter je pripovedoval, da se razvija iz našega razmerja napram Rusiji zadovoljujoča intimnost. Potem je pravil, da je naš odnos napram Italiji zadovoljiv, čeravno skušajo neodgovorni krogi z umetno napravljenimi disonancami kaliti lepo soglasje. Lahko bi se še vprašalo grofa Goluchowskega, ali je avstro-ogrsko vojno ministrstvo tudi neodgovoren krog? Tam nekako niso enakega mnenja z Goluchowskim, kajti razne vesti o italijanski špionaži i. t. d., ki prihajajo odtam v liste, ki sluzijo vojni upravi, ne diše nič po lepem soglasju. Italija je naša zaveznica, pa je vendar čudno, da jo en skupni minister hvali kot odkritosrčno prijateljico, drugi pa neprenehoma brusi sabljo proti njej. — Reformna akcija na Balkanu je po Goluchowskega pripovedovanju v polnem razvoju in obljubljuje stvaren uspeh; glede tega so zopet, kakor se kaže, balkanski narodi družega mnenja. Goluchowski hvali bolgarsko vlado, češ, da skrbi za pomirbo na Balkanu, nasprotno pa graja Srbijo in Grsko. Da s Srbijo ni zadovoljen, je po dogodkih zadnjega polletja razumljivo. Vodilna zvezda avstrijske zunanje politike je po njegovi trditvi misel miru.

Danska socialna demokracija je dosegla pri volitvah dne 29. majnika velik uspeh. Pridobila je 8 novih mandatov, tako da ima sedaj 24 udov v zbornici. Finančni minister **Lassen** je na neki slavnosti izjavil, da je to za vlado znamenje, da mora biti njena politika demokratična.

Volilna reforma in delavstvo.

Zagorje ob Savi, 10. junija. V veliki dvorani g. Mihelčiča je bil danes ob 5. uri popoldan ljudski shod, ki je bil kljub izredno slabemu vremenu izvrstno obiskan. V predsedništvo je bil izvoljen sodrug Repovš, poročal je sodrug E. Kristan o volilni reformi. Govornik je temeljito razložil vse dogodke, ki so povzročili, da je Gautscheva vlada državnemu zboru predložila načrt volilne reforme in potem je pojasnil celo zgodovino tega načrta do nastopa princa Hohenloha in barona Becka. Iz vsega je izvajal, da se vse bolj krči upanje, da bi sedanji parlament sam od sebe rešil to vprašanje, ki je za delavce s političnega stališča naravnost življenjskega pomena. (Klici: Bodemo pa po rusko govorili!) Naznanil je delavcem zadnje sklepe skupne eksekutive. Ko je dejal, da je treba izven Dunaja še pečakati s splošno stavko, so ga pretrgali glasni klici: Koliko časa pa še? Govornik je omenil, da sam ne veruje, da pojde brez politične stavke, da pa je tembolj treba varovati disciplino in nastopati po načrtu, ki ga izdelata skupna eksekutiva, ker se mora tudi skrbeti za to, da bo boj s kolikor mogoče manjšimi žrtvami vendar kar največ mogoče občutljiv. Brez boja itak najbrže ne pojde in govornik ne namerava prikrivati tega. Ali delavci naj počakajo na signal, ki ga bodo dobili gotovo o pravem času. Takrat pa je treba nastopiti z vso močjo. Shod je potem soglasno sprejel resolucijo, ki izreka, da se hočejo delavci zagorskega okraja vdati strankarski disciplini, zahtevajo pa od eksekutive, da ne da zavlačiti stvari, zagorsko delavstvo je vsak hip pripravljeno, da stopi v boj in vstraja v njem, dokler je treba, brez obzira na to, če bi se vsled tega tudi vse v državi porušilo. Končno je bilo tudi vse v državi porušilo. Končno je bilo bilo sklenjeno, pozvati sodruga Kristana, naj na konferenci na Dunaju v tem smislu zastopa zagorsko delavstvo.

V Trstu je v nedeljo, 17. t. m. ob 10. uri dopoldan v »Narodnem domu« zopet ljudski shod z dnevnim redom: Volilna reforma in delavstvo. Poročat pride sodrug Etbin Kristan.

V Nabrežini je v petek, 29. t. m. ob 4. uri popoldan velik ljudski shod z dnevnim redom: »Delavstvo in volilna reforma«. Poročevalec sodrug Etbin Kristan iz Ljubljane. Vsi nabrežinski delavci so povabljeni, naj se tega shoda udeleže polnoštevilno, kajti položaj je resen.

Idrija. V nedeljo, 10. t. m. ob 10. uri dopoldan je bil veliki dvorani hotela pri »Črnem orlu« jako dobro obiskan ljudski shod. Za predsednika je bil izvoljen sodrug Štravs, poročal je sodrug Anton Kristan, ki je pojasnil politični položaj in stanje volilne reforme v odseku, ter se je obširno bavil s pretečim generalnim štrajkom. Shod je bil zelo živahen. Idrijsko delavstvo je izreklo, da je pripravljeno, stati neomajano v boju za ljudske pravice.

Prihodnje nedelje je zopet shod ob 9. uri dopoldan. Na dnevnem redu so: 1. Občinske volitve v Idriji. 2. Volilna reforma. Prihodnje dni bodo tudi shodi po okolici.

Dunaj. V ponedeljek, 11. t. m. zvečer je sklicala socialno demokratiška stranka na Dunaju sedem shodov, ki so bili tako obiskani, da se je moralo v zadnji uri na hip otvoriti še tri. Udeležba je bila povsod tako ogromna, da so bili to pravi mitingi. Razpoloženje delavstva je bilo nenavadno živahno. Manifest strankine eksekutive, ki so ga delavci v nedeljo čitali, je naredil velik vtisk in je povsod zbudil največje zadovoljstvo. Na vseh shodih se je pokazalo, da delavci nepotrpežljivo pričakujejo trenutka, ko dobe znamenje za boj.

Iz govorov na teh shodih omenimo le nekoliko stavkov, ki jih je izrekel poslanec dr. Adler kot poročevalec v Wimbergerjevi dvorani. Dr. Adler je znan kot izredno previden taktičar in najživahnejši sodrug, v

eksekutivi so včasih celo dejali, da je preveč prevdaren. Zato so njegove besede posebno značilne. Dejal je med drugim: »Upamo, da bode to svarilo (tridnevna stavka na Dunaju) zadostovalo; če pa ne zadostuje, sledi splošna stavka po celi Avstriji. (Viharno odobravanje.) Toda ne pozivamo Vas le, da se pripravite tudi na večje žrtve; ako govorimo o splošni stavki, in rečemo, da se odrekamo drugih sredstev boja, zlasti se ne odrekamo pravice, da ne smemo na ulico. Ali demonstracija, ki traja od 10. do 1. ure ne zadostuje. Sedaj smo pripravljene zarezati globlje. Zadrževali smo Vas, dokler je bilo mogoče; sedaj je ura, ko Vas ne smemo več zadrževati.

Odobravanju ni bilo ne konca ne kraja. Razpoloženje delavcev pa je skoraj povsod tako, kakršno je na Dunaju. Na Češkem, na Gališkem, na Štajerskem so tla posebno vroča in prvi signal zadostuje, da se vname boj, o katerem si ne znajo sovražniki volilne reforme napraviti nobene slike. V tem boju pa tudi slovensko delavstvo ne bode zaostalo.

Prvo znamenje.

Z Dunaja prihaja vest, da se nameravajo v parlamentu iztrezniti. Načelniki klubov so imeli v ponedeljek sejo, na kateri so sklenili, naj zbornica zaseda vsak dan izvemši nedelje in praznike. **Odsek za volilno reformo naj ima vsak večer sejo.** Govorilo se je tudi o proračunskem provizoriju, o poddržavljenju železnice, o trgovinskem ugovoru s Švico — vse važne reči, ki pa vendar v svoji važnosti daleč zaostajajo za volilno reformo. V torek je imel odsek zopet sejo in je končno začel s specialno debato, in sicer z Dalmacijo.

Ne maramo preiskovati, koliko je na te odloke vplival energičen nastop socialno-demokratskega strankarskega vodstva, koliko cesarjeve besede Kramarju. Znamenje je vsekakor dobro, ali delavci zato vendar ne smejo odložiti orožja, temveč morajo biti **pripravljene na vse** in sicer vsak trenutek. Odsek lahko zboruje vsak dan in še vsako noč posebej, pa vendar lahko zavlači reformo. Ne gre se sedaj za to, da odsek zaseda, ampak da se spravi volilno reformo pod streho. S samimi sejami se ne bode preslepilo delavstva. Prvo znamenje zavlačanja bodisi v odseku, v zbornici ali kjerkoli, bode tudi prvo znamenje boja. In tedaj ne bode več pardona.

Dopisi.

Idrija. Med inserati današnje številke je objavljena izjava nekega Mikuša, ki je tako značilna, da moramo dodati komentar. Anton Mikuš je tip klerikalnega delavca. V idrijskem rudniku se je lani ponesrečil tako, da so mu odrezali nogo. Bolan je ležal v bolnišnici bratovske skladnice; strežaj Anton Mrovlje in njegova žena sta mu stregla z vso skrbjo. Kdor pozna A. Mrovljeta, ta ve, da je Mrovlje zmožen le kaj dobrega. Vsi bolniki, kateri so bili dosedaj še v bolnišnici bratovske skladnice, so se zahvalili za vso postrežbo, kajti boljšega strežnika bolnikov kot je sodr. Mrovlje, si sploh misliti ni. Dr. J. J. Štverák, rudniški nadzdravnik, ga je vedno kot pridnega in zanesljivega strežnika hvalil. Kar nankrat pa se je po Idriji slišalo, da je Mikuš v bolnišnici stradal ter bil v vsakem oziru slabo postrežen. Mrovlje se je temu čudil, ali kmalu se je prišlo stvari do dna. Mrovlje je socialni demokrat, in klerikalci ga ne morejo videti; radi bi ga spravili iz njegove službe kot strežaja v bolnišnici. Klerikalec Anton Novak ga je najprvo denunciral pri direkciji, da mu je Mrovlje branil prvega maja na siht. Sodruga Mrovljeta so takoj suspendirali od dela kot rudarja ter ga šele po intervenciji sodr. A. Kristana (ki je kot zastopnik Unije rudarjev s sodr. dr. V. Adlerjem interveniral pri poljedelskem ministru

na Dunaju) sprejeli zopet nazaj, dokler se ne pojasni cela zadeva. Pri suspendiranju je c. kr. nadsvetnik Bilek polagal največjo važnost na izjavo rudarja Mikuša, češ. Mrovlje je pač surovec, ko še ponesrečencu ni stregel tako, kot bi moral. Mrovlje je moral k sodnji ter si poiskati zadostčenja. Tod pa je klerikalec Mikuš zlezal v sé ter oddal izjavo, da je vse neresnično, kar je on govoril. C. kr. nadsvetnik Bilek pa zdaj ve, kaj je verjeti klerikalcu! — Z denuncijantom A. Novakom, p. d. Muha se bo še obravnavalo. Pošteni delavci imajo svojo sodbo že storjeno. Denuncijant ne spada v delavsko družbo. Eto — kaj so zmogni klerikalci proti socialnemu demokratu! Dobro je, da si to delavci zapomnijo. Klerikalci imajo pač za svoje geslo: vsako sredstvo je dobro, samo da je namen dosežen.

Domače stvari.

Ljubljanska justica je vsaj deset let prespala, kar pokazuje najbolj očitno, kadar ima soditi o delavskih zadevah. Nekoliko takih slučajev je bilo zadnji čas ob priliki stavke v Koslerjevi pivovarni, kjer se je starokopitnost naših javnih razmer izražala že v tem, da je bila pivovarna ves čas kar cernirana od orožnikov in redarjev, dasiravno so morale oblasti same priznati, da je malokdaj pri stavekah tak red in mir, kakor je bil ravno tukaj. Varnostni organi so bili v precejšnji zadregi, kajti vse kaže, da jih menda nihče ni poučil, kakšno nalogo pravzaprav imajo. Stavka je gospodarski boj med dvema strankama, med katerima ima biti oblast popolnoma nevtralna. Podjetnik in delavci sta za oblasti ravnopravna faktorja in zanimanje za oba mora biti oblasti in njenim organom popolnoma enako. Če se pa tega ne pojasni temeljito, se ni čuditi, da smatrajo orožniki in redarji svojo nalogo napačno, misleči, da morajo varovati interese podjetnika in delati ovire stavkujočim delavcem. Ljudje, ki žive v stalni, strogo reglementirani podrejenosti, se kaj lahko vžive v misel, da vlada v vsakem razmerju avtoriteta, katero se mora na vsak način ex affo podpirati, ter da je tudi podjetnik taka avtoriteta. Taki organi potem mislijo, da je že zločin, če stavkujoč delavec komu čisto mirno svetuje, naj zapusti delo. Tega mnenja pa vsaj sodniki ne bi smeli biti, in vendar se je pokazalo, da so njih juristični nazori še bolj oskosrčni. Okrajno sodišče je imelo opravka z nekaterimi slučajmi prestopkov koalicijskega zakona, ki je pač sam po sebi reakcionaren, a ga nekateri sodniki še bolj reakcionarno tolmačijo. Kdor je priznal, da je koga nagovarjal, naj ne škoduje stavkujočim delavcem s tem, da v času stavke dela, je bil brez pardona obsojen. Med drugimi se je primerilo to tudi odposlaneu zveze pivovarniških delavcev, sodrugu Pötlu iz Graca. Tudi on je bil tožen zaradi prestopka koalicijskega zakona na podlagi orožniškega naznanila. Tožba proti njemu je imela v začetku res hudo lice; dolžilo se ga je, da je nekemu stavkokazu nevarno žugal ne le, da pride v časopise, temveč da bode imelo njegovo ravnanje zanj kdove kako hude posledice v drugem zmislu, da pride v nekako misteriozno »črno knjigo« in kdove kaj še. Pred sodnijo je pač težka obtožba zelo sevrkla. Pokazalo se je, da je bil dotični stavkokaz sam organiziran, da je dajal organizaciji podatke o krivicah, ki se gode delavcem, da jih je nagovarjal na boj in da so imeli torej stavkujoči delavci pravico, smatrati ga za svojega pristaša in biti ogorčeni, ko se je pokazalo, da se je podal pri stavki na stran podjetništva. Kot priča je dotični sam izpovedal, da je sodrug Pötl z njim popolnoma mirno govoril in da ga njegove besede niso nič ustrašile; ker pa se tiče časopisja, je itak sam vedel, da se navadno stavkokaze objavi v strokovnem listu. Ali vsi dokazi in izvrstna obramba zagovornika drja. Trillerja niso nič pomagali; sodnik ga je obsodil. To

je bila nedvomna sodba proti zmislu zakona in je pokazala, da se morajo naši sodniki še mnogo učiti. Ako bi bilo njegovo vtemeljevanje, da je pretenje z objavo imera v časopisu nasilno, tedaj bi se moralo sploh zatreti časopise, vsaj opozicionalne brez razlike. Če se sme grajati ministrske predsednike, poslance, škofe, stranke i. t. d., pač ne more biti prestopck, ako se graja stavkokaza in ako se mu pove, da se bode to zgodilo. Tudi ministri vedo, da bodo v časopisu obsojena njih dejanja, ki jih opozicija smatra za nepravilna ali neumestna. Kar ni nasilstvo v enem slučaju, ne more biti v drugem. In če smo pred zakonom vsi enaki, morajo tudi ljubljanski sodniki videti v delavcih ravnotako brez predsodka stranko, kakor v vsakem drugem. Take sodbe pa utegnejo temeljito omajati vero v besede, da je iustitia regnorum fundamentum.

Svetemu Antonu Padovanskemu se nekoč na zemlji menda tudi ni sanjalo, kakšen patron postane v dvajsetem stoletju. Skoraj bode sploh nevarno, postati svetnik, kajti služb, ki jih nalogajo naši terciari takim nebesnikom, ne bi nihče živ sprejemal. Tak svetnik se pa kar nič ne more braniti. Imenujejo ga za svojega patrona in revež mora molčati pa patronirati. Koliko oprava ima s tako službo, tega ne vemo; gotovo je le, da ne dobi vinarja odškodnine za svoj trud, ki vendar ne more biti majhen. Svetega Antona Padovanskega je n. pr. ljubljansko krščansko-socialno konsumno društvo izbralo za svojega patrona. Ubogi svetnik mora torej poznati trgovino in še v nebesih nima miru pred računi, terjatvami, kupčijskimi knjigami in podobnimi, gotovo nesvetimi reči. Da gredo zato krščansko-socialni konsumarji na njegov god na Rožnik in potem na Čončkov vrt, mora biti zanj le majhna tolažba; saj se sam vendar ne more udeležiti tistih veseljih reči. Čudno le, da se vernim ljudem take komedije ne zde profanacija vere. Konsumno društvo je za moko, riž, nogavice, rute, slanino in za podobne reči; kaj ima to opraviti s svetnikom, kaj svetnik s tem? Ali naj jim sv. Anton služi za — agenta?

Socialni pregled.

Zidarji, pozor! V Oseku na Hrvatskem so zidarski delavci stopili v stavko, ker podjetniki niso hoteli ugoditi njihovim povsem opravičenim zahtevam. Sedaj podjetniški agenti lové stavkokazov po Kranjskem, Štajerskem, Primorskem in drugod ter obetajo delavcem masne plače, ne povedo pa, da je tam stavka. Eden teh agentov, imenom Gos-

taldo, je posebno predrzen ter zavaja delavce z lažmi in jim obeta vse mogoče in nemogoče stvari, ki pa se seveda potem ne vresničijo. Ker so na Hrvatskem oblasti zelo brutalne, je delavcem, ki se dadó speljati na led, da sprejmo delo, povratek zelo otežkočen. Pozor tedaj pred takimi agenti, in noben zaveden zidarski delavec naj ne išče dela v Oseku in blizini.

Strokovni pregled.

Zveza kovinarskih delavcev sklicuje svoj osmi redni občni zbor, ki bode od 16. do 20. septembra t. l. na Dunaju. Za dnevni red predlaga zvezno predstojništvo: 1. Poročilo predstojništva. 2. Poročilo kontrole. 3. Poročilo razsodišča. 4. Organizacija. 5. Izpremena pravil. 6. Taktika pri stavkah in plačilnih gibanjih. 7. Volitve. 8. Koalijsko pravo. 9. Eventualnosti. Glede zastopstva posameznih krajevnih skupin na zveznem zboru določajo pravila, da ima po dvesto udov pravico na enega delegata. Ker imajo nekatere skupine manj kakor 200, nekatere tudi manj kakor sto udov, bodo ustanovljeni volilni oddelki na ta način, da bode po več manjših podružnic združenih za volitev. V podružnicah, ki imajo več kakor 200 udov, se ustanovi za ostanek, ako ne šteje manj kakor 100 udov, drug volilni oddelk. Ako je treba za popolen oddelk združiti več krajevnih skupin, pa so preveč oddaljene druga od druge, dovoli predstojništvo izjemoma lahko, da se sestavi manjši oddelk, toda ne izpod 100 udov. Volilne oddelke določi zvezno predstojništvo ter naznani razdelilev pismeno krajevnim skupinam. Zvezna društva imajo za vsakih 100 udov en glas; pravico na enega delegata imajo tudi društva, ki štejejo manj kakor 200 udov. Predloge za zvezni zbor je treba vpsolati čim prej, najkasneje pa osem tednov pred občnim zborom naravnost zveznemu predstojništvu, da se jih lahko pravočasno objavi v zveznem glasilu. Naznani in predlogi predstojništva bodo posameznim organizacijam pravočasno vpsolana na posvetovanje.

Brzjavlj.

Dunaj, 13. junija. Odsek za volilno reformo je končal delo za Dalmacijo, Solnograško, Gornjo in Nižjo Avstrijo. Prihodnja seja v petek. Videti je, kakor bi hotel odsek pridneje delati. Nevarnost za volilno reformo zato vendar ni izginila. Največja paznost je potrebna.

Dunaj, 14. junija. Skupni izvrševalni odbor socialne demokracije je imel sinoči sejo, ki je trajala do polnoči.

Danes je bila konferenca, katere so se udeležili delegatje iz cele države. Debata o položaju je bila temeljita in je trajala celi dan. Zastopniki iz raznih krajev so podali svoja poročila. Konferenca je sklenila sledečo resolucijo:

Konferenca izreka svoje soglasje z manifestom, ki ga je izdala skupna eksekutiva dne 10. t. m., toraj svoje soglasje z neposredno napovedjo splošne stavke, odnosno eventualno predidodega tridnevnega ustavljenja dela na Dunaju.

Konferenca poziva organizirane delavce vseh strok po celi državi, naj brezodvlačno izvrše zadnje priprave za splošno stavko v kolikor mogoče večjem obsegu.

Pooblaščenje za potrebne naredbe za splošno stavko in čim postane potrebno za znamenje za začetek se daje posebnemu centralnemu odboru na Dunaju, obstoječemu iz zastopnikov strankinega vodstva, strokovne komisije in parlamentarne zveze.

Vodstvo v vsaki deželi bode v rokah enako sestavljenega deželne odbora, ki se stavi neposredno v dotiko z lokalnimi odbori.

Konferenca nalaga centralnemu odboru vso odgovornost za to, da ne bode zamujen pravi trenutek in da bode splošna stavka kljub vsem ž njo združenim žrtvam proklamirana, čim bi se pokazalo kakšno izvršenje zakona resno v nevarnost spravljeno zadrževanje.

Ostali zaključki so zaupni. Potrebna obvestila dode zaupniki cirkularno.

Dunajski strokovni zaupniki imajo jutri zvečer plenarno sejo. V nedeljo je na Dunaju velik shod na rotovžu.

Izjava.

Niže podpisani Anton Mikuš, vpokojeni rudar in posestnik v Idriji hiš. št. 429, izjavlja, da obžaluje vse, kar je govoril glede postrežbe od strani strežaja Antona Mrovljeta, kakor v bolnišnici bratovske skladnice, tako na poti v deželno bolnišnico v Ljubljano, kajti vse je bilo neresnično.

Obžaluje iskreno, da je s tem svojim nepremišljenim govorjenjem žalil na časti strežaja v bolnišnici bratovske skladnice Antona Mrovljeta ter mu tako direktno gmotno škodoval. To mojo izjavo naj priobči Anton Mrovlje na moje stroške v prihodnji številki »Napreja« in »Rdečega Prapora«, da s tem v javnosti dobi zadoščenje za moje žaljenje.

V Idriji, dne 9. junija 1906.

kr. Anton Mikuš.

Podpisal F. Prelovec l. r.

Hotel

BALKAN

Trst

Kavarna in restavracija.

Nova zgradba — 70 elegantnih sob. — Lift. — Električna razsvetljava. — Kopelji. — Cene zmerne.

10—1

Počkaj & Kögl.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago »Rdeči Prapor«, »Arbeiter-Zeitung« in »Laboratore«.